

Lieta C-843/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 20. novembris

Iesniedzējtiesa:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 12. novembris

Apelācijas sūdzības iesniedzējs:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Atbildētāja apelācijas instancē:

BT

Pamatlietas priekšmets

Priekšlaicīgas vecuma pensijas piešķiršana darba ņēmējai, kura ir Spānijas Īpašās mājsaimniecībā nodarbināto personu sociālā nodrošinājuma sistēmas (*Sistema especial para Empleados de Hogar de la Seguridad Social española*; agrākā *Régimen Especial del Servicio doméstico* [Īpašā mājsaimniecības pakalpojumu shēma], pēc tam – *Régimen Especial de Empleados de Hogar* [Īpašā mājsaimniecībā nodarbināto personu shēma]) dalībiece.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Ley General de la Seguridad Social [Vispārējā sociālā nodrošinājuma likuma] 208. panta 1. punkta c) apakšpunkta, kas liedz priekšlaicīgu pensionēšanos, ja izmaksājamā pensija būtu zemāka par minimālo pensiju, atbilstība Direktīvai 79/7 un Direktīvai 2006/54.

Prejudiciālais jautājums

Vai tāda valsts tiesību norma kā 2015. gada *Ley General de la Seguridad Social* 208. panta c) apakšpunkts, kura prasība ir, ka visiem Vispārējās shēmas dalībniekiem, lai tie varētu priekšlaicīgi pensionēties pēc pašu vēlēšanās, izmaksājamajai pensijai, kas ir aprēķināta saskaņā ar parasto kārtību bez piemaksām, ir jābūt vismaz minimālās pensijas apmērā; ciktāl ar to netieši tiek diskriminētas sievietes, kas ir Vispārējās shēmas dalībnieces, jo šādu sieviešu skaits ir daudz lielāks nekā vīriešu skaits, ir pretrunā Savienības tiesībām?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Direktīva 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos (OV 1979, L 6, 24. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā: 05. nodaļa, 001. sējums, 215. lpp.). 1. pants, 3. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta versija) (OV 2006, L 204, 23. lpp.). 30. apsvērums un 2. panta 1. punkts un 19. pants

Spridums, 1991. gada 7. maijs, Komisija/Belģija (C-229/89, EU:C:1991:187), 13. punkts.

Spridums, 1992. gada 9. novembris, *Molenbroek/Sociale Verzekeringsbank* (C-226/91, EU:C:1992:451), 19. punkts

Spridums, 1995. gada 14. decembris, *Nolte/Landesversicherungsanstalt Hannover* (C-317/93, EU:C:1995:438), 33. punkts.

Spridums, 2019. gada 8. maijs, *Villar Láziz* (C-161/18, EU:C:2019:382), 37. līdz 39. punkts.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social [Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums, konsolidēta pārstrādātā redakcija], kas ir apstiprināta ar 2015. gada 30. oktobra Karaļa leģislatīvo dekrētu 8/2015 (*BOE* Nr. 261, 2015. gada 31. oktobris, 103291. lpp; turpmāk tekstā – “*LGSS*”). 59., 207. un 208. pants.

Decreto 825/1976, de 22 de abril, por el que se regula la cotización en el Régimen Especial de la Seguridad Social de los Empleados de Hogar [1976. gada 22. aprīļa Dekrēts 825/1976, ar ko tiek noteiktas iemaksas Īpašajā mājsaimniecībā

nodarbināto personu sociālā nodrošinājuma shēmā] (*BOE* Nr. 99, 1976. gada 24. aprīlis, 8106. lpp.).

Ley 27/2011, de 1 de agosto, sobre actualización, adecuación y modernización del sistema de Seguridad Social [2011. gada 1. augusta Likums Nr. 27/2011 par sociālā nodrošinājuma sistēmas atjaunināšanu, pielāgošanu un modernizēšanu] (*BOE* Nr. 84, 2011. gada 2. augusts, 87495. lpp.). 39. papildu pants.

Real Decreto-ley 28/2018, de 28 de diciembre, para la revalorización de las pensiones públicas y otras medidas urgentes en materia social, laboral y de empleo [2018. gada 28. decembra Karaļa dekrētlukums 28/2018 par valsts pensiju pārvērtēšanu un citiem steidzamiem pasākumiem sociālajās, darba un nodarbinātības jomās] (*BOE* Nr. 314, 2018. gada 29. decembris, 129875. lpp.). 4. panta 2. punkts.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2016. gada 12. decembrī prasītāja un atbildētāja apelācijas instancē BT pieprasīja *INSS* [*Instituto Nacional de la Seguridad Social*; Valsts sociālā nodrošināšanas iestādei] brīvprātīgu priekšlaicīgu vecuma pensiju no 2017. gada 4. janvāra, kas ir datums, kad viņa sasniedza 63 gadu vecumu, pēc pašas vēlēšanās uzsakot savu darba līgumu. Viņa vienmēr ir veikusi sociālās iemaksas agrākajā Īpašajā mājsaimniecības pakalpojumu shēmā, kas šobrīd ir Īpašā mājsaimniecībā nodarbināto personu sistēma, un iemaksas ir veiktas 14054 dienas, izņemot 166 dienas.
- 2 Ar *INSS* 2016. gada 19. decembra lēmumu tika atteikta pensijas izmaksa, jo saņemamās pensijas apmērs būtu mazāks par minimālās pensijas apmēru, kas BT pienāktos tās ģimenes apstākļu dēļ, sasniedzot 65 gadu vecumu saskaņā ar *LGSS* 208. panta 1. punkta c) apakšpunktā noteiktajām prasībām.
- 3 Administratīvā sūdzība pirms tika noraidīta ar 2017. gada 10. marta lēmumu. Lēmums tika pamatots ar to, ka BT pensija pēc tam, kad iemaksu bāzei, kas ir 646,24 EUR, tiku piemērota 85 % likme, būtu 549,30 EUR mēnesī. Tika norādīts, ka pensija, kuru viņa būtu tiesīga saņemt, ir zemāka par minimālās vecuma pensijas apmēru – 637,10 EUR, tādēļ tā neatbilst minētā *LGSS* 208. panta 1. punkta c) apakšpunkta prasībām.
- 4 2017. gada 27. aprīlī darba ņēmēja iesniedza prasību *Juzgado de lo Social n.º 10 de Barcelona* [Barselonas Darba un sociālo lietu tiesā Nr. 10] pret *INSS*, lūdzot piešķirt priekšlaicīgu pensiju pēc pašas vēlēšanās. Šī tiesa uzskatīja, ka *INSS* piemērotā norma netieši diskriminē sievietes, kuras mājsaimniecībā nodarbināto nozarē ir vairākums, un ka tādējādi tā saskaņā ar Tiesas judikatūru, kas attiecas uz Direktīvu 79/7, nav piemērojama.
- 5 Šajā spriedumā ir minēts, ka *INSS* ziņojumā norāda, ka šobrīd persona, kas vienmēr ir bijusi iekļauta Īpašajā mājsaimniecībā nodarbināto personu shēmā,

kurā līdz 2011. gadam sociālās iemaksas bija fiksētas un no 2012. gada sociālās iemaksas tiek veiktas, ņemot par pamatu iespējami augstāko iemaksu bāzes, lai arī viņai ir 44 ar pusi gadu iemaksu periods, nevar tikt piešķirta priekšlaicīga vecuma pensija 63 gadu vecumā, jo viņa nesaņems pensiju, kas būtu lielāka par minimālo pensiju, kas viņai pienāksies 65 gadu vecumā. Tādēļ spriedumā tiek atzīts, ka pastāv netieša diskriminācija, un tas ir iemesls, kādēļ tika tieši atstāta bez piemērošanas valsts tiesību norma un tika piešķirta lūgtā priekšlaicīgā pensija pēc personas vēlēšanās.

- 6 *INSS* pārsūdzēja spriedumu iesniedzējtiesā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 7 *INSS* apgalvo, ka nav izpildīta tiesību aktu prasība, lai attiecīgā persona varētu priekšlaicīgi pensionēties pēc pašas vēlēšanās, proti – ka izmaksājamajai pensijai ir jābūt lielākai par minimālās pensijas apmēru, ko attiecīgā persona būtu tiesīga saņemt tās ģimenes apstākļu dēļ, sasniedzot 65 gadu vecumu. Tā uzskata, ka nepastāv diskriminācija dzimuma dēļ, jo ir objektīvs iemesls bez jebkādas diskriminācijas, kas ir Eiropas Savienības prasība veikt nepieciešamos pasākumus, lai saglabātu sociālā nodrošinājuma sistēmas ilgtspējīgumu, it īpaši, lai panāktu ilgtspējīgu līdzsvaru starp darba dzīves ilgumu un pensionēšanos. Ja pēc paša vēlēšanās varētu priekšlaicīgi pensionēties bez ierobežojumiem, sekas sociālā nodrošinājuma sistēmai būtu nopietnas un nepanesamas “ne tikai lielāka piešķirto pensiju skaita dēļ, bet arī izmaksu dēļ, kas būtu jāsedz ar attiecīgajām piemaksām, lai pensija sasniegtu minimālās pensijas apmēru [*complementos por mínimos*]”, kas būtu pretrunā Eiropas Savienības rekomendācijām un Toledo paktam, ar ko tās tiek īstenotas.
- 8 BT neiebilst pret prejudiciālā jautājuma uzdošanu. Prokuratūra, kas nav pamatlietas puse, uzskata, ka tas nav nepieciešams, jo ir iespējams šo normu nepiemērot tieši saskaņā ar Eiropas [Savienības] Tiesas judikatūru. *INSS* atkārtο savus iepriekšējos apgalvojumus.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 9 Šajā lietā tiek spriests par *LGSS* 208. panta 1. punkta c) apakšpunkta saderību ar ar Direktīvu 79/7 un Direktīvu 2006/54, ciktāl to piemēro attiecībā uz sievietēm. Šajā normā ir noteikts: “Ja ir izpildītas attiecīgā pensionēšanās veida vispārējās un speciālās prasības, tad izmaksājamās pensijas apmēram ir jābūt lielākam par minimālās pensijas apmēru, kas attiecīgajai personai pienāktos tās ģimenes apstākļu dēļ, sasniedzot 65 gadu vecumu. Pretējā gadījumā [attiecīgā persona] nevar izmantot šī veida tiesības uz priekšlaicīgu pensionēšanos.”
- 10 Minimālās pensijas apmēru katru gadu nosaka valsts budžetā, un tas nozīmē, ka neviens pensionārs nedrīkst saņemt pensiju, kas ir mazāka par minimālās pensijas apmēru, ar nosacījumu, ka tam nav citu ienākumu, kas nav sociālās

apdrošināšanas maksājumi, lai arī tam ir tiesības uz mazāka apmēra pabalstu saskaņā ar tiesību normām, kurās tiek paredzēti pensiju apmēri. Tādā gadījumā izmaksājamajai pensijai pievieno piemaksu no valsts budžeta, lai nodrošinātu iztikas minimuma saņemšanu.

- 11 *LGSS* 208. panta 1. punkta c) apakšpunktā noteiktās prasības mērķis ir ļaut iegūt pensiju, kas ir minimāli pietiekama, lai apmierinātu pensionāra vajadzības, un turklāt tas tiek darīts tā, lai valstij pie pensijas, uz kuru attiecīgajai personai ir tiesības, pamatojoties uz veiktajām sociālajām iemaksām, nebūtu jāizmaksā piemaksas, lai šī pensija sasniegtu minimālās pensijas apmēru. Tomēr iesniedzējtiesa precizē, ka šo prasību piemēro tikai priekšlaicīgas pensionēšanas pēc personas pašas vēlēšanās gadījumā, nevis obligātai priekšlaicīgai pensionēšanai, kas ir noteikta *LGSS* 207. pantā un kas izriet no darba attiecību izbeigšanas objektīvu iemeslu dēļ.
- 12 Kā norāda iesniedzējtiesa, ja nebūtu šīs prasības, ka izmaksājamai pensijai ir jābūt vismaz minimālās pensijas apmērā, tikai pēc darba ņēmēja vēlēšanās brīvi varētu pietuvināt pensionēšanās vecumu, nezaudējot pensiju, jo tad, ja pensija nesasniedtu minimālās pensijas apmēru, tiktu izmaksāta piemaksa šīs starpības apmērā. Tādējādi attiecīgās personas izvēles rezultātā tiktu apgrūtināts budžets, ko likums arī mēģina nepieļaut. Turklāt, kā apgalvo *INSS*, Eiropas Savienība rekomendē panākt ilgtspējīgu līdzsvaru starp darba dzīves ilgumu un pensionēšanos: tas izriet no tā sauktās 2010. gada 7. jūlija Zaļās Grāmatas COM (2010) 365 “Ceļā uz atbilstīgām, noturīgām un drošām Eiropas pensiju sistēmām”, kas ir Eiropas mērķis.
- 13 Pēc šiem vispārējiem apsvērumiem iesniedzējtiesa analizē šīs lietas situāciju. BT ir darba ņēmēja, kas bija agrākās Īpašās mājsaimniecībā nodarbināto personu shēmas dalībniece. Šai shēmai bija raksturīgi, ka tās dalībniekiem, pārsvarā sievietēm, bija fiksētas, proti, vienotas, sociālo iemaksu bāzes, kas ir tādas pašas kā Vispārējās shēmas sociālo iemaksu minimālā likme, kas atbilst minimālajai starpprofesiju algai, kas ir spēkā attiecīgajā brīdī. Tādēļ to iemaksu bāzes un līdž ar to arī to pensijas ir zemākas par vispārējām.
- 14 Kopš 2012. gada tā ir pakāpeniski iekļauta Vispārējā sociālā nodrošinājuma shēmā kā Īpašā mājsaimniecībā nodarbināto personu sistēma, tādējādi iemaksu bāzes ir augušas: pirmkārt, tika noteiktas augošas iemaksu bāzes atkarībā no saņemtās darba algas līmeņa, tādējādi, ka katram algu līmenim atbilda kāda iemaksu bāze; 2021. gadā iemaksu bāze būs vienāda ar faktiski saņemto algu. Katrā ziņā, kā apgalvo *INSS*, iespēja ar pašu iemaksām sasniegt minimālās pensijas apmēru var mainīties atkarībā no tā, kā pilnveidosies šīs īpašās sistēmas iemaksu bāzes, un no tā, kāds būs minimālās pensijas apmērs: ja pieaugs sistēmas iemaksu bāzes (vai tās tiks pielīdzinātas Vispārējās shēmas iemaksām), būtu vieglāk izpildīt šo prasību; savukārt, ja tiktu paaugstināts minimālās pensijas apmērs, šīs iedzīvotāju grupas priekšlaicīga pensionēšanās tiktu padarīta grūtāka.

- 15 Iesniedzējtiesa norāda, ka šobrīd izmaksājamā pensija šīs agrākās Īpašās shēmas dalībniecēm izriet gan no iepriekšējās iemaksu shēmas, gan no šīs nozares zemajām algām, kas atbilst profesionālajai specializācijai, no vienas puses, un darbadevēju ekonomiskajam stāvoklim, no otras puses. Šīs darba ņēmējas darbojas nozarē, kas patiesībā nav uzņēmējdarbība, bet gan ģimene, kurā darbadevēja loma ir mājsaimniekam/mājsaimniecei, kura ekonomiskā spēja kopumā ir zemāka nekā dažādās uzņēmējdarbības ražošanas nozarēs, un kurā šobrīd šī darbība notiek vidē, kurā abi partneri strādā un tādējādi, lai to varētu darīt, viņiem ir nepieciešama palīdzība no malas. No tā izriet šīs nozares zemākā ekonomiskā situācija, mazākas iemaksas un mazāki saņemtie pabalsti.
- 16 *INSS* norāda, ka mājsaimniecībā nodarbinātās personas ir iedzīvotāju grupa, kurai tiek prasītas mazākas iemaksas [sociālās nodrošināšanas] sistēmas finansēšanai un ilgtspējībai gan tādēļ, ka vēsturiski to iemaksas ir bijušas mazākas, jo bija fiksētas iemaksu bāzes, gan tādēļ, ka vēlāk tās ierobežoja ar algu līmeņiem. Tā uzskata, ka tas pamato priekšlaicīgas pensionēšanās ierobežojumus, ņemot vērā nelīdzsvarotību starp personas iemaksām un pabalstiem, ko tā saņem, kas ir būtībā tādi paši kā Vispārējā shēmā.
- 17 Tomēr iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai *LGSS* 208. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir paredzēta netieša sieviešu diskriminācija, kas ir aizliegta saskaņā ar Direktīvas 79/7 4. panta 1. punktu, nosakot kā papildu prasību, pensionējoties pēc paša vēlēšanās, ka pensijai ir jābūt vismaz minimālās pensijas apmērā (—bez piemaksas—). Ja šī prasība būtu noteikta tiesību normā, kas regulē šībrīža Īpašo mājsaimniecībā nodarbināto personu sistēmu vai tā attiektos tikai uz tās dalībniekiem, neapšaubāmi pastāvētu diskriminācija, jo pārliecinošs vairākums no mājsaimniecībā nodarbinātajām personām ir sievietes: saskaņā ar oficiālās statistikas datiem 89 % no mājsaimniecībā nodarbinātajiem ir sievietes. Tādā gadījumā norma, kuras piemērošanas joma būtu tikai mājsaimniecībā nodarbinātie, būtu neapšaubāmi diskriminējoša tiktāl, ciktāl tā noteiktu prasību, ko tie nevar izpildīt, lai varētu priekšlaicīgi pensionēties, un tādā gadījumā to varētu tieši nepiemērot bez nepieciešamības uzdot prejudiciālo jautājumu, ņemot vērā skaidrību par pārkāpuma pastāvēšanu.
- 18 Tomēr norma tiek piemērota visiem Vispārējās shēmas dalībniekiem, kurā ir iekļauti 14 882 318 darba ņēmēji, vīrieši un sievietes, salīdzinot ar 406 864 Īpašās mājsaimniecībā nodarbināto personu sistēmas dalībniekiem. Tādēļ ir nepieciešams paplašināt izskatāmo jomu uz visu Vispārējo shēmu. Ja izskatāmā joma būtu tikai bijusī Īpašā shēma, tikai tās dalībniecēm būtu tiesības pensionēties priekšlaicīgi pēc pašu vēlēšanās, un šādu tiesību nebūtu citām sievietēm, kas citu iemeslu dēļ ir tādā pašā situācijā. To pašu varētu teikt, ja jautājums tiktu apskatīts no katras sieviešu grupas viedokļa, kuras ir cietušas vēsturisku vai aktuālu iemeslu dēļ, kuru sekas ir mazākas iemaksas un līdz ar to mazākas pensijas. Šajos gadījumos atbrīvojums tiktu noteikts attiecīgajai grupai, pie kuras pieder arī prasītāja, bet ne citām grupām.

- 19 Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, ka šī norma tiek piemērota arī nepilna darba laika darba ņēmējiem —pārsvarā sievietēm—, darba ņēmējām ar zemu kvalifikāciju un tādējādi zemām algām, ņemot vērā agrāko sieviešu zemāko izglītības līmeni, —kas ir saistīts ar šobrīd veicamā darba veidu—, darba ņēmējām, kas iepriekš, stājoties laulībā, pameta savu nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas darbu —un kas pat bija spiestas darbu pamest atsevišķu nozaru noteikumu dēļ— un kas atsāka darbu tikai tad, kad bērni bija paaugušies, līdz ar to viņām bija īss iemaksu periods un tādējādi tas ietekmēja pensijas apmēru, un tostarp darba ņēmējām, kam bija jā rūpējas par ģimenes locekļiem ar invaliditāti vai nepilngadīgiem ģimenes locekļiem. Visi šie vēsturiskie un daži joprojām pastāvošie iemesli ir bijuši par pamatu mazākām veiktajām iemaksām vai iemaksām, kas ir veiktas īsāku laiku, vai pat abiem gadījumiem salīdzinājumā ar darba ņēmējiem/ņēmējām, kas neatrodas šādā situācijā, un sekas ir lielāks skaits sieviešu, kas saņem piemaksu pie pensijas un uz kurām attiecas attiecīgā norma.
- 20 Iesniedzējtiesa uzskata, ka arī šajā gadījumā ir pārkāpts nediskriminācijas princips, ņemot vērā statistiku par minimālo pensiju kopā ar piemaksām saņēmējiem. Šobrīd minimālās pensijas apmērs ir 677,40 EUR mēnesī, ja apgādībā nav laulātais, un 835,75 EUR, ja apgādībā ir laulātais. No pašas sociālā nodrošinājuma sistēmas statistikas izriet, ka minimālās pensijas saņem 422 112 vīrieši, kas veido 15,23 % no vīriešu vecuma pensijām, salīdzinot ar 468 822 sievietēm, kas veido 31,45 % no sieviešu vecuma pensijām. Sievietes ir tikai 35,55 % no kopējā vecuma pensionāru skaita, savukārt tās ir 53,62 % no kopējā pensijas piemaksas saņēmēju skaita (422 112 vīrieši pretstatā 468 822 sievietēm).
- 21 Turklāt nešķiet, ka šādas atšķirības mazinātos, bet gan drīzāk, gluži pretēji, to skaits pieaug; šī tendence ir vērojama kopš 2013. gada. 2019. gada septembrī vecuma pensionāru vīriešu skaits ar minimālajām pensijām ir samazinājies salīdzinājumā ar 2018. gada decembri (no 422 112 2018. gada decembrī uz 412 931 2019. gada septembrī), turpretī sieviešu skaits ar minimālajām pensijām ir audzis (no 468 822 2018. gada decembrī uz 477 490 2019. gada septembrī).